

Stroom **op** **de vaart**

**Doorstroom van jong
talent in de kunsten**

**Samenwerken met
partners als hefboom**

Wat jonge artiesten nodig hebben om door te stromen

Toon- en speelkansen **Creatieruimte**

Technische en promotionele ondersteuning

Zakelijke ondersteuning

Netwerk: professionele contacten

Netwerk: steun van peers **Informatiedoorstroom**

Opportunities en valkuilen van samenwerken met partners

Jeugd en cultuur **Oude en nieuwe partners**

Sector en stad **Kunstenpartners en jong talent**

Bovenlokaal **Andere netwerken** **Continuïteit**

colofon

auteur

Marijke Van Eeckhaut **BAMM!**

coördinatie

Jasmien Ceulemans **RADAR**

Stéfanie Lambrechts **STAD LEUVEN**

eindredactie

Marijke Van Eeckhaut

Jasmien Ceulemans

Stéfanie Lambrechts

vormgeving

Krysztoff Dorion **BAMM!**

lettertype

Apfel Grotezk door Luigi Gorlero

druk

zwartopwit

verantwoordelijke uitgever

RADAR, Afdeling Kunst & Cultuur Stad Mechelen

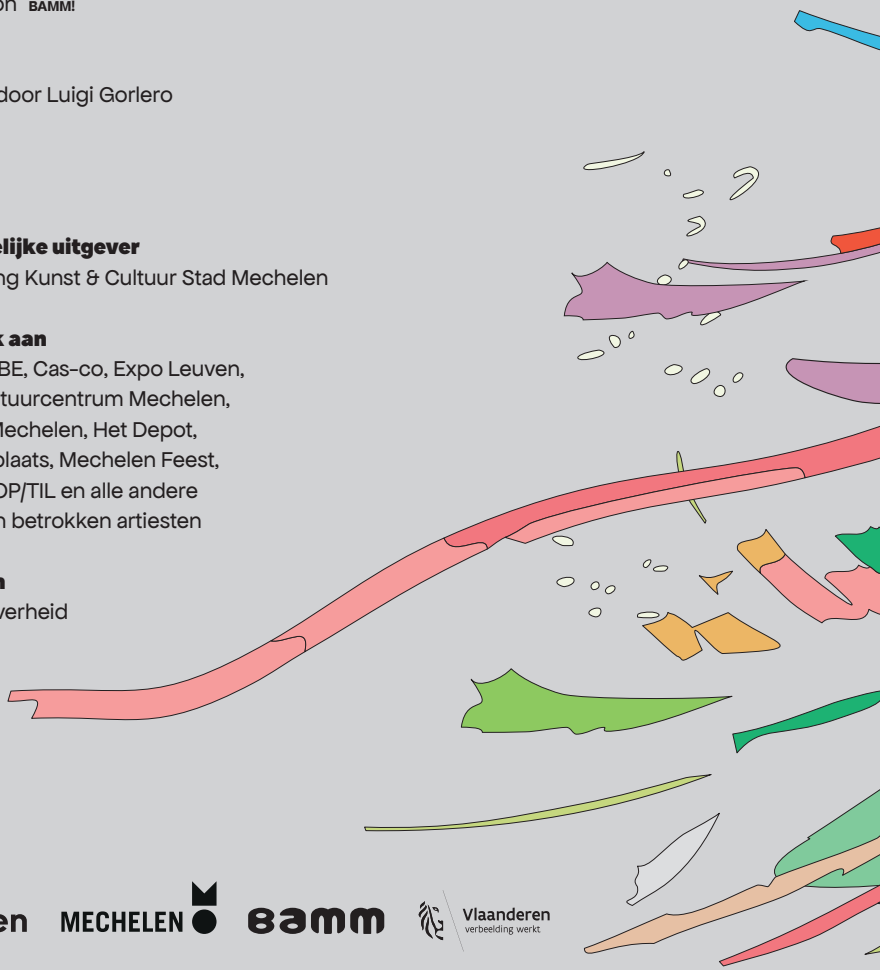
met veel dank aan

mijnleuven, VI.BE, Cas-co, Expo Leuven,
M Leuven , Cultuurcentrum Mechelen,
Jeugdendienst Mechelen, Het Depot,
Transit M, Stelplaats, Mechelen Feest,
Cultuurloket, OP/TIL en alle andere
organisaties en betrokken artiesten

met steun van

De Vlaamse Overheid

© 2023

leuven

MECHELEN

bamm

Vlaanderen
verbeelding werkt.

Zet jij je in voor de doorstroom van jong artistiek talent naar het professionele veld? Wil je weten hoe de samenwerking met partners uit dat veld je hierbij kan helpen? Lees dan zeker verder!

Voor jonge artiesten is het moeilijk om vanuit een laagdrempelige werking als het jeugdwerk hun weg te vinden naar het professionele kunstenveld. **Stad Leuven en Stad Mechelen** onderzochten gezamenlijk hoe je door samenwerking met kunstpartners die doorstroom kan bevorderen.

Het eerste luik van het onderzoek bestond uit een traject met **beeldende makers** die naar een groepsexpo toewerkten. Hier werd dus ingezet op bruggen bouwen in een concreet project, met naast de expokans ook atelierruimte en begeleiding. In Mechelen namen acht jongeren deel en in Leuven negen. Voor de start van ieder traject bracht een iets bredere groep jongeren de noden in kaart. Leuven werkte samen met partners Cas-co, Expo Leuven en M Leuven, Mechelen met de Jeugddienst en het Cultuurcentrum.

In het tweede luik peilde het onderzoek via enquêtes en groepsgesprekken naar de ervaringen, noden en ideeën van **muzikaal talent** en muziekorganisatoren. Dat gebeurde in samenwerking met muzieksteunpunt VI.BE. Zowel in Leuven als in Mechelen was er een gesprek met muzikanten, dj's en producers over hun noden, en vervolgens kwamen organisatoren uit de beide steden samen om ervaringen en ideeën uit te wisselen. In totaal werkten 151 artiesten (waarvan 63 jonger dan 30 jaar) en 37 kleine en grote organisatoren mee. Hier is dus voor een meer overkoepelende aanpak gekozen.

Welke inzichten heeft dat praktijkonderzoek opgeleverd? Dat lees je hier in **14 fiches**: zeven gaan over wat jonge artiesten nodig hebben om door te stromen en zeven behandelen de opportuniteiten en valkuilen van samenwerken met partners. Op de voorkant van iedere kaart staan onze verzamelde inzichten beschreven. De achterkant wil je graag inspireren aan de hand van **concrete ervaringen en suggesties** uit het project.

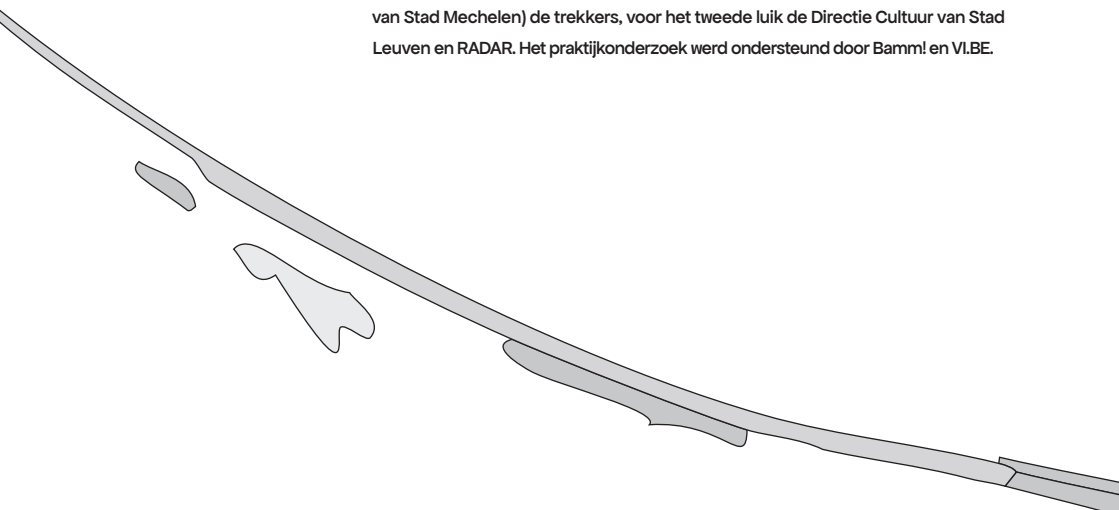
De fiches zijn gemaakt voor jeugdwerkers, cultuurwerkers, stedelijke ambtenaren en alle anderen die willen samenwerken om jonge creatievelingen een duw in de rug te geven. We hopen dat jullie hier nieuwe inzichten, ideeën en goesting vinden om samen aan de weg te timmeren!

Stroom op de vaart

Met deze fiches delen we de ervaringen die we hebben opgebouwd met het bovenlokaal onderzoeksproject Stroom op de Vaart (2021-23). Vanuit de drive en ambitie om startende artiesten (18-30 jaar) te ondersteunen in het realiseren van hun dromen, sloegen Stad Mechelen en Stad Leuven de handen in elkaar om te kijken wat je samen en van elkaar kan leren.

Zowel in Mechelen als in Leuven stelden we vast dat de doorstroom van jonge creatievelingen vanuit de eigen, meer laagdrempelige werking naar spelers in de professionele kunsten niet altijd vlot loopt. Jongeren ervaren een diepe kloof, en het bleek niet evident om die vanuit de eigen werking alleen te overbruggen. Daarom zetten we samen een project op om te onderzoeken hoe de samenwerking van stedelijke diensten met partners uit de sector de nodige bruggen kan slaan. Wat hebben jonge kunstenaars nodig voor hun eerste professionele stappen? Hoe kunnen alle betrokken partners krachten en expertise bundelen om oplossingen voor die noden te voorzien? Wat kunnen wij van kunstorganisaties leren om de jongeren beter te coachen met het oog op de voortzetting van hun traject naar en binnen de partnerwerkingen? Welke inzichten in (het werken met) jonge artiesten helpen kunstorganisaties om hun werking met jong talent te optimaliseren? Wat leren we als we over de schotten tussen jeugd en cultuur, tussen stad en werkveld, en tussen steden kijken?

Stroom op de Vaart is een bovenlokaal project van Stad Leuven en Stad Mechelen, met ondersteuning van de Vlaamse Overheid. Voor het eerste luik waren mijnneuvens (jongerenwerking van Stad Leuven) en RADAR (deel van de Afdeling Kunst & Cultuur van Stad Mechelen) de trekkers, voor het tweede luik de Directie Cultuur van Stad Leuven en RADAR. Het praktijkonderzoek werd ondersteund door Bamm! en VI.BE.

Toon- en speelkansen

Jonge artiesten hebben nood aan meer kansen om zichzelf en hun werk te tonen, ook op plekken die zich op het ‘tussen-niveau’ bevinden: tussen de mogelijkheden voor beginners en de grotere podia in.

Er zijn meer muzikanten en dj's dan dat er speelkansen zijn, wat zorgt voor een eerste *bottleneck*. Je kan met jouw genre ook niet op alle podia terecht, wat de opties verder beperkt. Daarbij geven de artiesten aan dat er een gebrek is aan laagdrempelige speelkansen. Er zijn bijvoorbeeld nog weinig cafés waar livemuziek of een dj-set worden gespeeld. Door corona zijn er veel kleine zaken tussenuit gevallen en de nieuwe wetgeving i.v.m. luchtkwaliteit (2022) verbetert de situatie niet. Voor de artiesten is het bovendien onduidelijk hoe het verder moet na de laagdrempelige podia als cafés en organisaties zoals Vloer 1, BURn en open mic's: de kloof met de grote podia is groot. Door het tekort aan tussenpodia krijgt jong talent weinig kansen om te groeien.

Voor starters in de beeldende kunsten zijn de mogelijkheden om te exposeren eveneens schaars. Er zijn weinig initiatieven die laagdrempelige toonkansen bieden aan jongeren. En ook hier stelt het probleem zich van te weinig tussenplekken die de kloof met de grote instituten overbruggen. Het kunstenlandschap mag volgens de jonge kunstenaars zowel in Leuven als in Mechelen fors groeien in de breedte en de diepte.

Jonge creatievelingen zijn ook op zoek naar diversiteit. Dat veel plekken door de *usual suspects* worden uitgebaat en een eigen publiek hebben, is voor sommige artiesten een drempel: ze herkennen zich er niet in. Daarnaast kijken veel jonge beeldende kunstenaars uit naar alternatieven voor de traditionele *white cube*, bijvoorbeeld in de openbare ruimte.

Jong talent wil ook graag zelf evenementen organiseren. Er is dus vraag naar geschikte locaties voor deze DIY-initiatieven, hoewel het tegelijk een drempel is om als artiest je eigen publiek op de been te moeten brengen.

Andere plekken

In de *slijpstream* van Stroom op de Vaart is RADAR betrokken bij projecten die beeldende kunstenaars de kans geven om werk te tonen in de publieke ruimte – in samenwerking met andere stedelijke diensten, maar ook met privé-initiatieven zoals M.ARS vzw. Zij ontwierpen bijvoorbeeld een verplaatsbare kiosk waarin kunstenaars werk kunnen presenteren.

Voor extra laagdrempelige toonkansen transformeerde RADAR ook hun inkom in een expo-gang. Kunstenaars ontwikkelden panelen waar je tijdelijk op kan presenteren.

Plekken verbinden

Op de gespreksavond met muziekorganisatoren vroegen we drie sprekers om vanuit hun praktijk en expertise nieuwe ideeën aan te reiken.

Jeroen Sels van Jeugdendienst Diest had het over hun 'campusmodel'. Ze stelden vast dat er in hun stad al veel aanwezig was (10 podia, repetitieruimtes, cultuurcentrum), maar dat er weinig of geen samenwerking of kruisbestuiving bestond. Hun campusmodel ziet dit als een geheel waar ze enkel nog, op vraag van de artiesten, specifiek uitgeruste repetitieruimte aan toevoegen. Binnen de campus stimuleren ze samenwerking, bijvoorbeeld door samen Lokale Helden te organiseren of een avond lang van plek naar plek te gaan, om naar elkaars shows te kijken.

Marc Maquelin van MEZZ Breda schetste hoe iedereen, van beginnend tot gevierd muzikant, wel ergens in Breda een plek heeft. De verschillende spelers werken daarvoor samen, er is veel informeel overleg en iedereen weet elkaar goed te vinden. Jong talent begint in MEZZ, soms zelfs zonder dat ze een eigen gitaar hebben, en stromen vervolgens door naar andere organisaties in de stad.

Creatieruimte

Veel jonge artiesten hebben het moeilijk om geschikte en betaalbare creatieruimte te vinden in hun stad.

Afhankelijk van hun medium en omstandigheden kunnen sommige beeldende makers thuis aan de slag. De meesten hebben echter nood aan een apart atelier, omdat ze thuis de ruimte niet hebben of omdat hun medium niet zo 'huiselijk' is. Sommigen hebben daarbij een voorkeur om een atelier te delen, anderen werken liever in rustige afzondering. Maar de zoektocht naar geschikte en vooral betaalbare ruimte verloopt niet vlot.

Daarnaast is er ook een grote vraag naar opslagruimte, zowel voor materialen als voor *work in progress* en afgewerkte kunstwerken. Dat kan in het atelier zijn, of er vlakbij.

Veel startende muzikanten en dj's repeteren thuis. Sommigen hebben er een compleet repetitiekot ingericht en zijn niet op zoek naar iets anders. Voor anderen is het eerder uit noodzaak: zij zouden liever elders bijvoorbeeld een grotere ruimte vinden omdat ze met een groep repeteren, of een aangepaste ruimte waar ze geen geluidsoverlast veroorzaken, of een gedeelde ruimte waar ze anderen kunnen ontmoeten.

Jonge muzikanten en dj's geven echter aan dat ze geen repetitieruimte vinden, of dat de ruimtes te duur of niet goed bereikbaar zijn (veel jonge muzikanten hebben geen rijbewijs of wagen en kunnen met hun instrument niet altijd zomaar de fiets op). Aansluitend is er nood aan het veilig opslaan van instrumenten op de repetitielocatie, of aan locaties die zijn uitgerust met instrumenten (voor echt beginnende muzikanten, of bijvoorbeeld een drumstel voor het gemak).

Daarnaast is er ook vraag naar mogelijkheden om af en toe te kunnen repeteren in technische omstandigheden die overeenkomen met een optreden. Voor muzikanten is dat met professionele P.A., voor dj's gaat het over professionelere panelen dan wat ze zich doorgaans zelf kunnen veroorloven. Jonge artiesten geven aan dat ze hiervoor op een te beperkt aantal plaatsen terecht kunnen.

Atelierruimte

Mijnleuven startte reeds eerder een samenwerking met Cas-co rond de nieuwe ateliers van deze partner voor jonge kunstenaars in de Abdij Keizersberg. Samen aan het Stroom-op-de-Vaart-traject werken, zorgde voor een wederzijds vertrouwen en een sterkere operationele band die bijdroeg aan het succes van de uitwerking van de ateliers. Door deze samenwerking kan mijnleuven jong talent optimaal ondersteunen bij de voorbereiding van hun aanvraag. Hun plek in de jury stelt mijnleuven bovendien in staat om voor de jongeren te pleiten die hiermee hun eerste stappen van het jeugdwerk naar de kunsten willen zetten.

Repetitieruimte

RADAR werkt samen met Jeugddienst Mechelen en partner Concert-zaak rond repetitiekoten op Transit M. Het doel is om de doorstroom van jonge muzikanten van thuis repeteren naar laagdrempelige repetitieruimte mogelijk te maken. Er waren op die plek al repetitiekoten, maar mee dankzij Stroom op de Vaart is deze werking verder uitgebouwd. Tegelijk investeerde RADAR in betere faciliteiten in de eigen ruimte voor muzikanten en dj's: met een drumstel, P.A., micro's, kabels en een piano. Deze samenwerking speelt meer in op de noden van artiesten: beginnende muzikanten kunnen voor hun wekelijkse repetities op Transit M terecht, en RADAR ondersteunt semiprofessioneel muzikaal talent met een 'boost' of bij de uitwerking van een project.

Stel jezelf deze vragen

Welke ruimte en faciliteiten zijn specifiek nodig voor beginnend talent?

Is er voldoende variëteit in de beschikbare ruimtes om aan de diverse noden van jonge creatievelingen tegemoet te komen?

Starters steken dikwijls al hun geld in materiaal en instrumenten: is er ook voor hen betaalbare ruimte?

Zijn er partners met wie je kan samenwerken voor meer, betere en toegankelijker creatieruimtes?

Hoe versterk ik partners en wat kan ik van partners leren?

Hoe bevorder ik de doorstroom: mee in de jury zetelen, meer ruimte en dus kansen creëren etc.?

Technische en promotionele ondersteuning

Jonge artiesten hebben nog een heel professionaliseringstraject voor zich liggen. Zo zitten ze met flink wat vragen rond de technische en promotionele kant van tonen en spelen.

Een toonkans vastkrijgen als beeldend kunstenaar is één ding, maar hoe geef je een tentoonstelling vorm? Zelfs al ben je er tijdens een kunstopleiding al mee in aanraking gekomen, het blijft iets totaal anders dan artistiek werk maken. Er zijn weinig initiatieven die laagdrempelige toonkansen bieden mét ondersteuning bij het toonproces. Terwijl veel jonge creatievelingen wel wat advies en hulp kunnen gebruiken rond selectie, vervoer, accrochage, scenografie, licht etc.

Ook voor muzikanten en dj's is de kloof tussen (thuis) repeteren en de eerste optredens dikwijls groot. Voor livemuziek is er nood aan de mogelijkheid om met professionele P.A. en een techniekster te kunnen testen. En voor dj's is de drempel tussen het paneel thuis en het paneel op een plek waar je kan spelen te hoog – het systeem is hetzelfde, maar je kan nergens oefenen met die andere knoppen etc. Daarnaast is er ook veel vraag naar opnamestudio's waar beginnende artiesten terecht kunnen (de professionele zijn te duur). Jongeren hebben daarbij ook behoefte aan technisch advies, bijvoorbeeld bij het opnemen: er zijn video's online en cursussen van 2.000 euro, maar artiesten kunnen ook hun kennis doorgeven aan elkaar.

Qua zichtbaarheid hebben artiesten in de verschillende disciplines nood aan promotionele ondersteuning. Voor beeldende kunstenaars gaat het bijvoorbeeld om de creatie van een portfolio en online aanwezigheid. Er is vraag naar workshops rond het maken van goede foto's van je werk, beeldbewerking, het schrijven van teksten, het samenstellen van portfolio's, het bouwen van een website, profilering op sociale media. Jonge kunstenaars vragen zich ook af of er online ruimte voorzien kan worden waar zij hun werk kunnen delen.

Feedback op opstelling

Bij de tentoonstelling in het kader van het Stroom-op-de-Vaart-traject gaven twee partners van mijnleuven feedback op de opstelling. Een medewerker van Expo Leuven is tijdens de opbouw bij iedereen langsgegaan en een medewerker van M Leuven heeft alle participanten gesproken in de tentoonstelling. Naast inhoudelijke feedback kregen de jonge beeldende makers ook input rond het verbeteren van hun belichting en opstelling. De jongeren vonden dit heel versterkend, maar hadden die feedback liever vroeger in het proces gekregen. (Leerpunt: beter en vooral vroeger plannen met de partners.)

Try-outs

Jeugdhuis Sojo in Leuven geeft startende artiesten de kans om voor een eerste optreden te testen in professionele omstandigheden, zodat de stap van het (thuis) repeteren naar een concert niet te groot is. Dit is geen onderdeel van hun basiswerking, maar ze geven jong talent graag deze mogelijkheid. Ook in Aarschot kan je zo'n zaal huren om je goed voor te bereiden, bij Jeugdcentrum De Klinker. Dergelijke initiatieven worden erg gewaardeerd door het jonge muzikaal talent.

Tips & tricks

Tussen twee expo's staan ruimtes soms even leeg. Nodig jongeren uit met hun werk, zodat ze kunnen ervaren hoe het er in een professionele tentoonstellingsruimte uitziet. Dat is tegelijk een mooie gelegenheid om goede foto's te nemen.

Jonge artiesten vinden het fijn om van experts in beeld en geluid bij te leren. Al is het maar om hen even op weg te zetten. En wat meer ervaren creatievelingen delen dikwijls graag hun expertise. Daaruit ontstaat ook een netwerk.

Jonge kunstenaars krijgen graag feedback, maar formele één-op-één-gesprekken met professionals schrikken hen dikwijls af. Pak dit voldoende laagdrempelig aan, bijvoorbeeld in een andere activiteit ingebed.

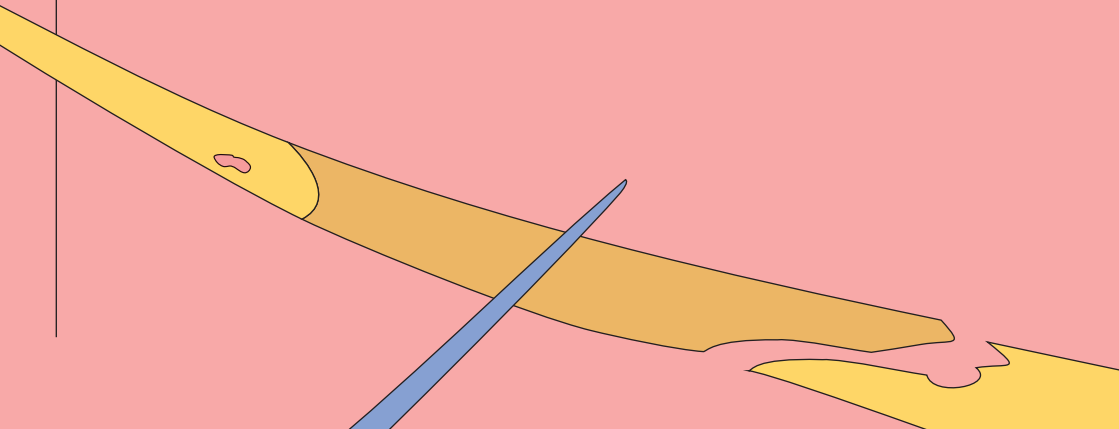
Zakelijke ondersteuning

Bij jonge artiesten leven veel vragen rond ondernemerschap, zoals de verkoop van hun werk of hun statuut.

Je hebt eindelijk die toonkansen te pakken in een galerij, of iemand wil een werk van je kopen. Maar hoe bepaal je de prijs die je voor dat werk vraagt? De transparantie in prijszetting voor kunstwerken is volledig zoek. Zo kan een gevestigd kunstenaar meer vragen voor een werk dan een starter, terwijl er evenveel tijd in kroop om het te maken. De tijd die een kunstenaar spendeert aan het maken van een kunstwerk wordt nauwelijks in rekening gebracht bij het vaststellen van een prijs. Startende kunstenaars hebben nood aan een duidelijk kader of een tool waarmee ze de prijs van een werk kunnen bepalen. Zo'n tool zou ook een potentiële koper kunnen helpen, om een realistisch beeld te schetsen van wat mogelijk is binnen een bepaald budget.

Daarnaast kunnen jonge kunstenaars coaching gebruiken bij het onderhandelen over een vergoeding voor al het werk dat komt kijken bij een tentoonstelling: het 'onzichtbare' werk van de kunstenaar (presenteren, teksten schrijven, deelnemen aan vergaderingen, kunstenaarsgesprekken etc.) wordt vandaag nog zelden vergoed.

Muzikanten, dj's en producers hebben dan weer vragen rond factureren, statuten, administratie, kortom: de zakelijke kant van muziek maken. Sommigen zouden daarmee graag op maat geholpen worden: niet gewoon een uitleg, maar een persoonlijk gesprek waarin ze hun specifieke noden kunnen bespreken. Er is vraag naar een aanspreekpunt in de stad voor zo'n gesprek of om een doorverwijzing te krijgen naar de advieswerking van VI.BE – want artiesten vinden vaak de weg niet naar de juiste informatie.

Prijszetting

Tijdens de beeldende-kunststrajecten van Stroom op de Vaart organiseerden zowel mijnleuven als RADAR een sessie rond prijszetting. Mijnleuven steunde daarvoor op de expertise die in huis was, RADAR werkte samen met Cultuurloket.

In Leuven startte de medewerker met een algemene toelichting bij de verschillende methodes voor prijszetting, gevolgd door individuele gesprekken om te bekijken hoe de participanten het concreet wilden aanpakken voor hun werk. Hij heeft met iedereen apart een oefening gemaakt waarin zij hun doelgroep moesten definiëren en een prijs op hun werken moesten plakken. Daarbij reikte hij extra technieken aan.

Voor velen is het zoeken naar de juiste prijs een uitdaging, maar voor één participant lukte het echt niet. Daarom is in onderling overleg besloten dat zij de verkoopdag die aansluitend werd georganiseerd in Leuven (een 'pop-up art shop'), zou gebruiken om met bezoekers in dialoog te gaan rond waarde en prijs. Aan de hand van een aantal stellingen (dit is zo duur dat ik het niet overweeg, dit is duur maar niet te duur om te kopen, koopje, dit is zo goedkoop dat het onrecht doet aan de kwaliteit ...) heeft zij met 15 bezoekers gesproken over wat ze voor haar werk zouden geven. Allen gaven ze het meer dan wat ze er zelf voor wou vragen.

Tools online

juistisjuist.be ● fair practice in de kunstensector, mét concrete rekentools, modelcontracten, checklists etc.

vi.be/advies ● maatadvies voor de muzieksector

cultuurloket.be ● kennisbank over werken en ondernemen in cultuur

Netwerk: professionele contacten

Jonge artiesten hebben weinig tot geen professioneel netwerk: ze kennen de organisaties en mensen niet met wie ze een volgende stap zouden kunnen zetten in hun groei naar een professionele carrière, en omgekeerd.

Kunstenaars worden geacht om zichzelf en hun werk aan de man te brengen. Zonder dat ondernemerschap is het moeilijk om het kunstenaarsbestaan vol te houden, maar het ligt voor veel artiesten niet voor de hand.

**“Ik ben schilder, geen verkoper en ook geen netwerker.
Dat zijn dingen die ik gewoon niet kan.”**

Participant beeldende-kunsttraject Mechelen

Er is nood aan een duurzaam netwerk waar jonge artiesten en organisaties voor beeldende kunst of muziek op een laagdrempelige manier met elkaar in gesprek kunnen gaan. Startende kunstenaars in de verschillende disciplines hebben het gevoel dat je zonder connecties nergens binnengeraakt, maar ook de organisaties geven aan dat persoonlijke contacten met artiesten het belangrijkste zijn. Daarnaast willen jonge artiesten graag meer ervaren kunstenaars ontmoeten; voor het netwerk, maar ook omdat ze van hen kunnen leren. Het belang van die kruisbestuiving tussen artiesten wordt bijvoorbeeld ook door de muziekorganisatoren bevestigd: *“De jeugd en amateurs moeten wel voetballen vlak naast het grote stadion.”* Er is dus nood aan activiteiten of platforms zoals een atelier/repetitiwerking, gemeenschappelijke tekendagen/jamsessies of regelmatig georganiseerde ontmoetingen tussen kunstenaars en organisaties.

Jonge beeldende makers vragen ook artistieke feedback. In de beginfase van hun kunstenaarsbestaan zijn velen ambitieus, maar ook nog zoekend naar een eigen identiteit als kunstenaar. Tips om verder te ontwikkelen, richtingen om te onderzoeken, vinden ze een ongelooflijke meerwaarde. Die feedback kan komen van een curator of bijvoorbeeld via een mentorship door een meer gevestigde kunstenaar.

Feedback curatoren

Ter afsluiting van het Stroom-op-de-Vaart-traject organiseerden mijnleuven en de kunstpartners 'De dag van jong kunstgeweld'. Jonge kunstenaars konden er spreken met contacten uit het brede cultuurveld en input verzamelen: feedback op hun werk en portfolio, inzicht in het aanbod voor jonge creatievelingen in Leuven, en zakelijke begeleiding. Medewerkers van Cas-co, Expo Leuven en M Leuven gingen met hen in gesprek. Voor de deelnemers was het ook een laagdrempelige oefening in mensen durven aanspreken buiten hun comfortzone.

“Ik krijg nooit feedback op mijn werk en dat mis ik. Ik zoek iemand uit de kunstwereld die kritisch naar mijn werk wil kijken.”

Participant beeldende-kunsttraject Leuven

Mentorschap kunstenaar

In het Stroom-op-de-Vaart-traject in Mechelen volgde kunstenaar Obed Vleugels de participanten gedurende het hele traject inhoudelijk op. Hij begeleidde hen bij het maken van de tentoonstelling, maar had ook individuele gesprekken met hen over hun werk en hun persoonlijke aandeel in de expo.

Ideeën van jonge artiesten

Een traject rond ondernemerschap, bijvoorbeeld BAAS voor jonge kunstenaars.

Iets zoals Art Weekend in Antwerpen organiseren: artiesten kunnen hun werk laten zien aan een breed publiek, inclusief andere kunstenaars en organisatoren. Je leert veel mensen kennen.

Speeddates organiseren tussen artiesten en organisatoren (gezien in Gent).

Zelf een netwerk creëren zodat jonge kunstenaars zichtbaar worden.

Netwerk: steun van *peers*

Veel jonge creatievelingen zijn op zoek naar een 'community'. Binnen een groep van gelijkgezinden kan je ervaringen uitwisselen, elkaar meetrekken, motiveren en helpen. Je kan elkaar inspireren en feedback geven, kansen creëren of gewoon stoom aflaten. Het is ook een tegengewicht voor het soms eenzame van een creatief proces. Zo'n groep kan je helpen in de zoektocht naar bandleden of een kunstenaarscollectief.

Dat groepsgevoel kan je vinden op een fysieke ontmoetingsplek, zoals in een atelier/repetitiewerking. Veel muzikanten en dj's investeerden in repeteren thuis, maar daar kom je elkaar niet tegen. Repetitielokalen die op vaste momenten bijvoorbeeld jamsessies organiseren zoals in Stelplaats in Leuven, daar creëer je een scene. Of zoals Volta (Brussel) en Farrm (Hasselt); sterke muziekhuizen met een repetitie- en studiowerking waar je elkaar ziet.

Voor beeldende kunstenaars kunnen gedeelde ateliers zoals in RADAR dat groepsgevoel en die kruisbestuiving creëren, hoewel het daar niet voor iedereen evident is om je te concentreren. Een gedeelde werkplek die ontmoetingen tussen kunstenaars stimuleert, maar mét de mogelijkheid om apart te werken zoals in Cas-co, dat zou ideaal zijn.

Een andere mogelijkheid geopperd door de muzikanten, dj's en producers is een levend platform om lokale artiesten met elkaar in contact te brengen. Online en fysiek en ondersteund door de stad. Daarbij is het belangrijk om periodiek iets te organiseren, zodat je mensen samenbrengt en er draagvlak en een levendige, hechte scene ontstaat. Ook jamsessies of optredens kunnen dit in de hand werken.

Andere voordelen van een community of scene, is dat je groepsaankopen kan organiseren voor materiaal of bijvoorbeeld bij drukkers, of zoiets als een leesruimte met gespecialiseerde bib kan inrichten.

Gedeeld atelier

Na het Stroom-op-de-Vaart-traject paste RADAR de atelierwerking aan: naast de ruimtes voor residenties kunnen nu drie kunstenaars tegelijk voor een langere periode een gedeelde werkplek gebruiken. Er kwam ook een 'work in progress'-locatie waar jonge artiesten kunnen experimenteren en tonen: een projectruimte voor beeldende en podiumkunstenaars.

Sociaal repetitiekot

Wim Smeets van Muziekgieterij Maastricht (keynotespreker op de gespreksavond met muziekorganisatoren) benadrukte het belang van ontmoeting en uitwisseling. Muziekgieterij is een muziekhuis met een groot en een klein podium, met de foyer er uitdrukkelijk tussenin om alles in elkaar te laten overlopen. Op zolder is een repetitieruimte ingericht met zetels, tafeltennis, een open podium etc., alles erop gericht om artiesten samen te brengen om iets te drinken, te jammen, te praten ...

Iets om over na te denken: muziekscenes

Ieder muziekgenre heeft een eigen scene, lokaal en/of bovenlokaal. Maar los van genres heeft een stad ook een ruimere lokale scene. Artiesten en publiek verbonden aan een genrespecifieke scene ontmoeten elkaar op concerten en evenementen zoals een open mic. Zo bouwen Jeugdhuis Sojo in Leuven en Café Zapoi in Mechelen aan scenes of community's door op regelmatige basis concerten te organiseren. Zo'n genrespecifieke scenes kunnen ook aan locaties gelinkt zijn, waar dan eveneens optredens plaatsvinden.

Daarnaast kan een scene ontstaan op een fysieke locatie waar artiesten elkaar ontmoeten, zoals in repetitiekoten. Die community is dan niet noodzakelijk gelinkt aan een genre. Een gezellige inrichting alleen is echter niet altijd voldoende om artiesten te bewegen om te blijven hangen en chillen: iemand die zich op die plek bezighoudt met de muzikanten werkt versterkend.

Informatiedoorstroom

De nood aan informatie over de sector is heel groot bij jonge artiesten. Beeldende-kunsthuisen, muziekorganisaties en stedelijke diensten bevestigen dat de doorstroom van informatie niet altijd vlot loopt.

Zo blijven repetitieruimtes onderbenut omdat muzikanten ze niet kennen, en worden de subsidies uit het concertenfonds van mijnleuven niet allemaal uitgedeeld omdat weinigen ervan weten. Deze onwetendheid bij startende creatievelingen leidt ook tot misverstanden: jong talent geeft organisaties snel labels op basis van gevoel, en zo ontstaan mythes over waar je wel en niet terecht kan.

“De cultuursector organiseert vandaag misschien al wel van alles voor jonge kunstenaars, maar we wéten het gewoonweg niet.”

Participant beeldende-kunsttraject Leuven

Als jonge artiesten organisaties al kennen, dan zijn ze dikwijls niet op de hoogte van hun werking. Ze weten bijvoorbeeld dat ze een dossier kunnen indienen, maar niet wanneer en hoe. De drempel om ergens binnen te gaan, is dikwijls te hoog. Ze hebben het gevoel dat ze moeten graven naar hoe en met wie je dingen moet regelen, maar dat ze vaak niet weten waar te zoeken, of zelfs waarnaar te zoeken. Veel mogelijkheden zijn gewoon niet gekend, zoals subsidielijnen vanuit de stad. De websites zijn vaak niet op hun maat gemaakt.

Een centraal informatiepunt kan jonge artiesten hierin helpen. Ze dromen van een platform met een reservatiesysteem voor repetitieruimte en ateliers. Een overzicht van speel- en toonplekken met hun inhoudelijke accenten en manier van contacteren. Open calls. Een databank met kunstenaars. Een agenda met evenementen. Een overzicht van de verschillende vormen van ondersteuning, zoals workshops en tools om prijzen te berekenen en subsidies aan te vragen, en alle kennis van SBK's, Cultuurloket etc. samengebracht. Een wegwijzer waar je ideeën kan pitchen en die je op het juiste spoor zet. Liefst ook live aanspreekbaar. Het opnemen van initiatieven uit andere steden is ook een meerwaarde, want wie weet zit daar een match.

Adviesfunctie

RADAR blijft inzetten op haar functie als laagdrempelig aanspreekpunt voor artiesten: ze maken hen wegwijs, geven advies en verwijzen naar de juiste diensten en mogelijkheden. Daarvoor organiseren ze onder andere adviessessies i.s.m. bovenlokale partners zoals Kunstenpunt en Cultuurloket, maar bijvoorbeeld ook met freelancers. De advieswerking rond het aanvragen van een lokale subsidie kunst- en cultuurprojecten wordt in beide steden verder uitgewerkt en versterkt.

Ankerfiguren

Wanneer je als organisatie merkt dat je informatie onvoldoende doorstroomt naar een diverse groep van jonge artiesten, dan kan je werken met brugfiguren: personen die midden in het netwerk van jonge kunstenaars staan. Dat kunnen coördinatoren van laagdrempelige organisaties zijn, zoals BURn in Leuven of PHLOW x in Mechelen, maar het kunnen ook zélf jonge artiesten zijn. Via deze brugfiguren komt informatie ook bij de minder makkelijk te bereiken jongeren terecht.

TIP: Niet alle jonge talenten spreken Nederlands, waardoor de beschikbare informatie hen niet bereikt. Bied de belangrijkste info ook aan in bijvoorbeeld Engels of Frans.

Stel jezelf deze vragen

Is mijn website jongerenproof?

Gebruik ik de juiste communicatiekanalen?

Welke informatie kan ik toevoegen? Zaken die ervaren rotten weten, maar beginners niet?

Welke (onzichtbare) drempels zitten er tussen jong talent en mijn organisatie?

Ken ik zelf het veld en de mogelijkheden voldoende zodat ik goed kan doorverwijzen?

In welke talen communiceer ik en gebruik ik inclusieve taal?

Jeugd en cultuur

Het vertrekpunt voor Stroom op de Vaart werd tijdens het project op diverse manieren bevestigd: jeugd en cultuur hebben elkaar nodig om jong talent te helpen doorstromen naar het professionele veld.

Aan de ene kant is er de expertise van de jeugdsector en van culturele spelers die focussen op jonge starters zoals RADAR: kennis van en contacten met de doelgroep, ervaring met jongerenproof communicatie, aangepaste werkvormen, een hoge toegankelijkheid en aaibaarheid. Aan de andere kant is er de expertise van de kunstensector: professionele beeldende kunst en muziek een platform bieden en in de verdere ontwikkeling ondersteunen. Het vraagt de expertise en inspanning van beide sectoren om de kloof te overbruggen die gaapt tussen het laagdrempelige jeugdwerk en de standaarden van de kunsten.

Zo gaven de participanten in het Stroom-op-de-Vaart-traject aan dat je bij mijnleuven op een bepaald moment moeilijk verder kan groeien als kunstenaar. Je hebt nood aan artistieke feedback om je verder te ontwikkelen, maar de stap naar professionele kunstorganisaties is op dat moment te groot. Ze hebben ook weinig tot geen idee wat de kwaliteitsnorm van kunsthuisen is en hoe er wordt geselecteerd. Ook in de muzieksector zijn er weinig stapstenen tussen de eerste speelkansen en de grote huizen: er heerst een vacuüm in de tussenruimte.

Het professionaliseringstraject is voor iedere jonge artiest anders. Er is geen standaardparcours, maar alle partners samen kunnen wel meer stapstenen voorzien waarover je je eigen weg naar de overkant kan zoeken. Een eerste punt is in kaart brengen wat er allemaal al is. Organisaties zijn weinig op de hoogte van elkaars werking. Ook tussen hen is er dus nood aan uitwisseling van informatie: zo weten ze welke speler op welke manier artiesten ondersteunt, en kunnen ze jong talent beter adviseren. Een tweede punt is analyseren wat ontbreekt, en samenwerken om de gaten op te vullen. Denk aan events met een mix van laagdrempelige en hogere niveaus, of elkaar tippen om een artiest in het oog te houden (zoals BURn Het Depot tippt).

De mix van jeugd en cultuur

Wat is een starter? Die is niet noodzakelijk jonger dan 30 jaar en officieel 'jeugd'. Ook 30-plussers repeteren via jeugdwerk of zijn kandidaat om aan een residentietraject voor jonge beeldende kunstenaars deel te nemen. Daarom heeft RADAR ook de leeftijdsgrens afgeschaft: alle beginners zijn welkom. Omgekeerd breekt het jeugdwerk ook in bij cultuur. Zo heeft 30CC nu een jeugdwerker in dienst om jeugdcultuur op het podium te brengen, en stelt Stad Mechelen hun jeugdwerker muziek aan om het muziekbeleid te ontwikkelen, dat dus niet alleen oog zal hebben voor de vaste waarden. Kunstencentrum STUK lanceerde hun STEK-werking, waar jonge collectieven en organisaties zelf programmeren. Veel kunsthuizen, zeker binnen muziek, zijn trouwens vanuit de jeugddienst gegroeid, zoals Het Depot in Leuven.

Stapstenen

Marc Maquelin van MEZZ Breda (keynotespreker op de gespreksavond met muziekorganisatoren) vertelde hoe zij werken vanuit een artistiek verhaal, waar talentontwikkeling een essentieel onderdeel van is. Het is voor hen een logische en noodzakelijke taak om nieuwe muzikanten en doelgroepen 'op te leiden'. Zo ontvangen zij jonge muzikanten met vragen, hebben een podium voor beginners, plek in voorprogramma's etc.

Een voorbeeld van een stapsteen zijn de Open Mic's in Het Depot, iedere eerste woensdag van de maand op hun foyerpodium. Elke singer-songwriter, ook aanstormend muzikaal talent, krijgt er de kans om twee nummers te spelen, als ze zich inschrijven via VI.BE. Het is een volgende stap na de jeugdwerking, zoals Jammin' with Fonske van mijnleuven, en de jonge muzikanten waarderen het podium en het publiek van Het Depot enorm.

"De kloof met de echte kunstwereld is groot. Er zijn kansen voor jonge makers, maar vaak alleen voor zij die al een heel traject hebben afgelegd."

Participant beeldende-kunsttraject Leuven

Oude en nieuwe partners

Op zoek naar partners om samen de doorstroom van jong artistiek talent te bevorderen, kan je zowel naar bestaande contacten kijken als naar nieuwe partners. Stroom op de Vaart heeft daarbij getoond dat niet alleen de voor de hand liggende kunstspelers, maar ook organisaties die iets verder af staan van een klassiek doorgroei-pad, tot mooie resultaten kunnen leiden.

Dat kwam heel duidelijk uit het beeldende-kunstluik naar voor.

In Leuven werden al langer residentietrajecten georganiseerd met startende beeldende makers. In het kader van die trajecten had mijnleuven reeds eerder contact gelegd met de evidente beeldende-kunstpartners in Leuven: Cas-co, Expo Leuven en M Leuven. Binnen deze organisaties speelt talentontwikkeling een belangrijke rol, en toch had de dialoog nog niet tot een concrete samenwerking geleid, wat de doorstroom van de jonge creatievelingen niet bevorderde. Binnen Stroom op de Vaart is het wel gelukt om alle partners inhoudelijk te betrekken bij het traject en dat heeft meteen zijn vruchten afgeworpen.

In Mechelen bestond een dergelijke werking nog niet voor jonge beeldende kunstenaars. Voor het traject in het kader van Stroom op de Vaart organiseerde RADAR verkennende gesprekken met diverse mogelijke kunstpartners in de stad. Daaruit bleek dat de kloof tussen de startende artiesten en het professionele kunstenveld heel groot bleef, en een concrete samenwerking zoals een residentietraject een uitdaging en niet onmiddellijk een oplossing voor de doorstroom was. Daarom is RADAR na het traject een nieuwe weg ingeslagen: ze zijn in zee gegaan met andere partners dan de klassieke kunstorganisaties. Het zijn plekken die beginnende kunstenaars toonkansen willen bieden, waardoor hun zichtbaarheid vergroot en er op die manier meer kans op doorstroom ontstaat. RADAR ontwikkelt deze piste nu naast de uitbouw van de samenwerking met professionele kunsthuizen zoals Kunsthal Mechelen en het Cultuurcentrum.

Een nieuw elan met oude partners

Het Stroom-op-de-Vaart-traject gaf de samenwerking tussen mijnleuven en haar kunstpartners een boost, waardoor ze verschillende concrete resultaten op het vlak van doorstroom hebben gerealiseerd. Een van de uitkomsten was de expo 'Our Startling Universe' in het kader van het KNAL! Fringe Festival van KU(N)ST Leuven, georganiseerd door mijnleuven, Cas-co en Expo Leuven (18.11-18.12.2021). In de tentoonstellingsruimte van Expo Leuven konden zes jonge kunstenaars hun werk tonen, waarvan vijf uit de atelierwerking van mijnleuven kwamen. Tijdens verschillende participatieve denk- en werksessies gingen de kunstenaars met elkaar en andere professionals in dialoog en kregen ze ondersteuning bij het realiseren van hun ideeën.

Een kickstart met nieuwe partners

Op basis van de lessen getrokken uit Stroom op de Vaart zette RADAR een aantal partnerschappen op met organisaties en locaties in de privé- of commerciële sector. Een voorbeeld hiervan is de samenwerking met Lux28 (Cinema Lumière) waar jaarlijks een laagdrempelige tentoonstellingskans wordt aangereikt aan beginnende kunstenaars. RADAR kijkt nu ook actief uit naar samenwerkingen met startende initiatieven. Zo is RADAR vaste partner geworden van mARTa (een nieuwe culturele hotspot in de ontwijde Heilig Hartkerk), met een focus op de doorstroom van jonge beeldende kunstenaars naar de ateliers die er te huur zullen komen en naar tentoonstellingsopties.

Tips & tricks

Denk 'outside the box' wanneer je partners zoekt.

De beste partner is diegene die concrete kansen biedt, ook al komen die uit onverwachte hoek.

Werken aan een concreet project kan losse contacten en niet ingevulde intenties transformeren in een hechte samenwerking.

Sector en stad

Doorstroom is niet de verantwoordelijkheid van het werkveld of de stedelijke diensten alleen. Wanneer kunstenaars, organisatoren, politiek en ambtenaren er samen hun schouders onder zetten, bloeit er iets moois.

Om te beginnen is er de vraag wat voor stad je wil zijn. Wat wil een stad met zijn artiesten? Geef je middelen aan amateurs en/of professionele kunstenaars? Kies je voor een model met in elke laag een andere organisatie of kies je voor een model waarin één grote organisatie alle lagen aanbiedt? Wordt het beleid gemaakt van bovenuit, of creëer je als sector politiek draagvlak voor jouw ambities?

En dan is er de grijze zone van verantwoordelijkheid. Door de complexiteit van betrokken partijen (tussen jeugd en cultuur, en tussen werkveld en stedelijke administratie en beleid) bestaat het risico dat niemand verantwoordelijkheid opneemt.

Voor stedelijke diensten is het belangrijk om de schotten tussen bevoegdheden weg te halen. Zo valt het projectenfonds van de Directie Cultuur in Leuven, dat inzet op prille projecten, een beetje tussen twee stoelen waardoor het onvoldoende een deel van het doelpubliek, namelijk de echt startende jongeren, bereikt.

Tussen stad en sector kan eveneens aan een wisselwerking worden gebouwd. Zo functioneert het bovengenoemde projectenfonds beter nu laagdrempelige organisaties zoals BURn er infosessies over geven. Maar omgekeerd is er ook de vraag van de sector aan de stad om overleg tussen de organisaties, maar ook tussen de organisaties en de stad, mee te ondersteunen. Je moet het niet laten afhangen van de spreekwoordelijke zot die alles wil trekken: als je beleid wil maken, dan moet je dat benoemen en ergens leggen. Een draaischijf, die makelt en schakelt, die de dingen vooral bottom-up laat komen, en die iedereen, ook de amateurs, kansen geeft.

“Als in Maastricht bijvoorbeeld het foodtruckfestival komt, dan bellen zij ons voor muziek. Iedereen meldt zich bij ons: daar hebben we geld voor gekregen en iemand voor vrijgemaakt om dat te verzorgen.”

Wim Smeets, Muziekgieterij Maastricht

Beleid vanuit de sector

RADAR, Jeugddienst Mechelen en Mechelen Feest planden al een tijdje een muziekbeleid. Dat is versterkt door Stroom op de Vaart, opgepikt door de politiek en dan echt aan het rollen gegaan. Stad Mechelen investeert nu in een Consulent Muziek (VTE) en evenementen die focussen op verbinding tussen organisatoren. Er is overleg met muzikanten, dj's, producers en organisatoren en samen wordt er aan het beleid gewerkt, dat sterk zal inzetten op het verstevigen van de scene, meer wisselwerking en kruisbestuiving.

Tips & tricks

Spreek op regelmatige basis af met de stedelijke collega's van andere diensten, zoals jeugd of cultuur. Het uitwisselen van informatie en netwerk binnen de stadsadministratie, is de basis voor samenwerken aan talentdoorstroom.

Breng verschillende spelers – van de lokale academie over starters tot grote organisaties – samen in een overleg per discipline. Zo kan iedereen samenwerken aan een doorstrooiplan binnen de ganse sector. Laat dit overleg faciliteren door de stadsdiensten zodat er continuïteit is.

Betrek jongeren en tussenorganisaties bij je beleid door hen uit te nodigen voor jury's of adviesraden.

Iets om over na te denken: stakeholders

Wie heeft er nog belang bij een sterke artistieke sector? Wim Smeets van Muziekgieterij Maastricht (keynotespreker op de gespreksavond met muziekorganisatoren) vertelde hoe zij de eerste jaren enkel financiering kregen van Vodafone. Maar ook andere kennisinstellingen zoals de universiteit hadden baat bij een bruisend muziekcentrum. Zij hadden namelijk allemaal een probleem met kenniswerkers die wegtrokken naar andere steden omdat er niets te doen was in Maastricht.

Kunstenpartners en jong talent

De meeste kunstenpartners willen graag samenwerken met jong talent, of doen dat al. Maar het is niet altijd evident: welke drempels ervaren kunsthuizen bij het werken met jonge beeldende kunstenaars, muzikanten, dj's en producers?

Kunstorganisaties stellen vast dat hun manier van werken niet altijd is afgestemd op de verwachtingen van jonge artiesten. In grotere organisaties zijn plannings en afspraken bijvoorbeeld dikwijls meer dan een jaar vooraf vastgelegd, waardoor er weinig flexibiliteit is om op de last-minute-ideeën en -vragen van jong talent in te spelen. Tijdige planning met de kunstenpartners was inderdaad iets wat de Stroom-op-de-Vaart-trajecten parten speelde. Kunsthuizen geven aan dat dit met wat creativiteit kan worden opgelost, zoals het programma niet voor 100 procent vastleggen, maar wat ruimte laten voor ad-hocprojecten.

Een andere drempel is dat jonge creatievelingen nog ondersteuning nodig hebben die professionele kunstenpartners niet voorzien. Kunsthuizen verwachten zelfstandigheid van de kunstenaar, terwijl jong talent dikwijls nog beginnend in het ontwikkelingsproces staat. Er is dus inderdaad die tussenruimte nodig, tussen echte starters en de werking van een gevestigd huis.

Tot slot wijzen kunsthuizen op het belang van goede communicatie. Jonge artiesten zeggen dat ze niet serieus worden genomen, maar die impressie is vooral gestoeld op het feit dat ze niet weten waarom ze niet worden uitgenodigd. Organisaties stellen voor om in de toekomst beter uit te leggen waarop hun keuzes gebaseerd zijn, zodat jong talent zich niet gepasseerd voelt en een idee krijgt van de verwachtingen. Bij voorkeur ook met een advies rond de weg ernaartoe, of alternatieve doelen. Dan word je óók serieus genomen als artiest.

Jong talent ondersteunen

Jonge artiesten staan dikwijls nog heel onzeker in het kunstenaarschap. Zo zeiden de participanten in het Stroom-op-de-Vaart-traject in Leuven dat ze het comfortabel vonden dat er geen druk op hen werd gelegd. Ze mochten zelf kiezen welke sessies nuttig waren voor hen, en het feit dat de dingen pas werden aangebracht op het moment dat het nodig was, zorgde ervoor dat ze er geen stress voor konden krijgen. De kunstpartners vonden het dan weer verbazingwekkend hoe de medewerkers van mijnleuven dag en nacht bereikbaar waren voor de jongeren, en hoe de jonge artiesten sessies oversloegen die volgens hen echt belangrijk waren voor hun ontwikkeling, en waar ze veel tijd in hadden gestoken. De partners verwachten een meer professionele houding.

Suggesties van jong talent

Er leven veel vragen bij kunstpartners over werken met jong talent. Wat willen ze precies? Wat kennen ze? Welke inhouden kunnen ze niet kwijt? Wat hebben ze nodig? De kunsthuzen stellen ook vast dat er een verschil is tussen de soms grote uitspraken op participatiemomenten zoals 'De stem van jong kunstgeweld' (Leuven, 2019), en wat een jonge artiest zegt wanneer je individueel met hen spreekt. De jonge artiesten formuleerden een aantal suggesties voor meer en beter contact:

Kunsthuzen kunnen wedstrijden, trajecten, zomerresidenties, workshops organiseren met open calls.

Laagdrempelige contactmomenten voorzien om je werk te presenteren en erover te praten.

Transparantie bieden over de verwachtingen naar artiesten toe: welke lat moet je halen?

In de beeldende kunst lijken er veel codes te bestaan. Misschien kunnen gevestigde waarden met ons delen volgens welke codes je je moet gedragen?

Beperk de administratieve rompslomp en de procedures: we willen gewoon doen!

Bovenlokaal

Met Stroom op de Vaart wilden de partnersteden Mechelen en Leuven leren van elkaar. Welke expertise heeft de andere stad reeds opgebouwd rond talentdoorstroom in de kunsten? Maar ook: hoe pakt de andere stad een gemeenschappelijk project aan? Welke lessen zijn er te trekken uit een verschillende manier van werken?

Bovenlokale uitwisseling en samenwerking zijn absoluut een troef bij een complex vraagstuk zoals doorstroom van jong artistiek talent naar de professionele kunstcontext. Ook VI.BE heeft in dit project vastgesteld dat het loont om niet alleen met steden apart te werken, zoals ze gewoonlijk doen, maar om ze samen te brengen in een gesprek. Voor de partnersteden werkte het zeker versterkend, onder andere omdat zij in verschillende disciplines ervaring hadden. Zo pikte Mechelen veel van Leuven op over beeldende kunst en is er daar sindsdien veel gegroeid, zoals residentieplekken, nieuwe partners en een consulent beeldende kunst bij RADAR. Leuven leert dan weer van Mechelen waar een muziekbeleid op poten wordt gezet.

Uit het gesprek met de muziekorganisatoren kwam eveneens naar voor dat bovenlokale kruisbestuiving een meerwaarde is. Je beweegt sowieso niet in een vacuüm: je werkt niet enkel met artiesten uit de eigen stad, en omgekeerd lanceer je lokaal talent in een nationaal circuit en zelfs verder. Maar ook op operationeel vlak valt er veel te winnen bij open lijnen tussen organisaties. Vroeger was er bijvoorbeeld jaarlijks overleg op provinciaal niveau in Vlaams-Brabant – dat viel weg, maar het had wel zijn nut. Elkaar af en toe zien en op de hoogte zijn van elkaars werking, eens een spreker uitnodigen: je moet er tijd in investeren, maar het is wel belangrijk. Zo kunnen ook nieuwe oplossingen en projecten tussen bovenlokale partners ontstaan.

Op bezoek bij elkaar

In het kader van de beeldende-kunsttrajecten van Stroom op de Vaart zijn de partnersteden bij elkaar op bezoek geweest. Op 11.09.2021 is RADAR met medewerkers van Musea & Erfgoed, het Cultuurcentrum en Artenova in Leuven geweest, bij een aantal organisaties voor (onder andere) beeldende kunst, met een werking voor (onder andere) jongeren. Op 29.10.2021 is mijnleuven met een medewerker van M Leuven naar Mechelen gegaan, waar ze RADAR, Brandwerk/Mest, Artenova en het OUTSIDE IN festival hebben bezocht.

Voor de medewerkers en partners werkten de bezoeken heel inspirerend. Sommige plekken waren nog niet bekend, maar ook bij gekende huizen valt er nog veel nieuws te ontdekken. De plaatsbezoeken gaven echt aanleiding tot gesprek: je vergelijkt visie, manier van werken, aanbod en projecten en neemt nieuwe ideeën mee om je eigen werking verder te ontwikkelen en vorm te geven.

Bovenlokale samenwerking

Jeroen Sels van Jeugdendienst Diest (keynotespreker op de gespreksavond met muziekorganisatoren) vertelde dat hij samen met partners rondom Diest (steden tussen Leuven en Hasselt) een bovenlokaal dossier heeft ingediend bij Vlaanderen. Ze willen samenwerken om het muziekbeleid verder te ontwikkelen en jong muzikaal talent samen kansen te bieden.

Tips & tricks

Wissel niet alleen inhouden uit, maar ook methodes en manieren om zaken praktisch te organiseren.

Kruisbestuiving en versterking zitten in kleine en grote verbanden: van een plaatsbezoek over een (structureel) overleg tot een officiële samenwerking.

Nodig eens een spreker van buiten je eigen netwerk uit. Dat hoeft geen 'grote naam' te zijn. Kleinere praktijken die niet eens zo erg verschillen van de eigen werking, kunnen net heel inspirerend zijn: er zijn altijd andere inzichten en ideeën die net door de nabijheid heel bruikbaar zijn.

Andere netwerken

Stroom op de Vaart was een bovenlokaal praktijkonderzoek waarin de twee partnersteden Leuven en Mechelen wilden leren van elkaar, maar ook van aanstormend artistiek talent en kunstorganisaties in muziek en beeldende kunst. Het project had daarbij niet de ambitie om iedereen te bereiken en te betrekken, maar het is natuurlijk wel de bedoeling dat álle jonge artiesten kansen en ondersteuning krijgen om door te stromen.

Stroom op de Vaart werkte met open oproepen: wie neemt deel aan het beeldende-kunstraject, wie vult de muziekenquête in, wie komt er naar onze gespreksavonden? Het beeldende-kunstluik was een concreet traject voor een beperkt aantal deelnemers en partners, met wie in de diepte is gewerkt. Het muziekluik heeft meer artiesten en organisatoren bereikt, met wie in de breedte is gegaan. In beide gevallen waren er veel, op verschillende vlakken diverse profielen betrokken, maar deze manier van werken leidt onvermijdelijk tot blinde vlekken in de resultaten. Zo waren in het muziekluik de hiphopscene, dj's en producers ondervertegenwoordigd en was er over het algemeen te weinig neuro- en lichaamsdiversiteit aanwezig.

Dat is dus een vraag voor de toekomst: hoe realiseren we meer diversiteit binnen de doelgroep en op welke manier zullen de conclusies evolueren op basis van hun input? Het was opvallend hoe gelijklopend de resultaten uit de beeldende kunst en de muziek waren, maar je kan verwachten dat bijvoorbeeld meer neuro- en lichaamsdiversiteit onder de artiesten, of specifieke muziekscenes nog voor andere accenten zorgen.

De oproepen voor deelname aan Stroom op de Vaart zijn wel in verschillende netwerken verspreid, maar een aandachtspunt is dat er onvoldoende tijd werd genomen om de oproep zelf aan te passen, bijvoorbeeld naar mogelijke taalbarrières toe. Bovendien moet ook worden geëvalueerd of het gekozen format (residentietraject, enquête, gespreksavond) wel inclusief is. Samenwerking met andere netwerken en ankerfiguren is hierin aangewezen.

Stadsprogrammeurs

Marc Maquelin van MEZZ Breda (keynotespreker op de gespreksavond met muziekorganisatoren) bracht het concept van de stadsprogrammeurs aan. Zij sporen in Breda blinde vlekken op en halen diverse artiesten en publieken binnen. Twee keer per maand programmeren ze samen met jonge creatievelingen de Kleine Zaal: De Bredase Stage Overname is een plek voor alle jonge makers en bezoekers, met als doel verbinden, ervaren en experimenteren met verschillende genres, subculturen en thema's die er bestaan in creatief Breda. Zo'n overname kan vervolgens uitgroeien tot een concept voor de grote zaal.

Samenwerking werkt

Het Depot wilde de hiphopscene een plek bieden en ondersteunen, want dat was er nog te weinig in Leuven. Samen met onder andere BURN organiseren ze één avond per maand RAUW!, een open mic voor *'hiphop creatives'*. Dat is heel populair en er komt ook een ander publiek op af: zo kan je dingen in gang steken.

In Mechelen werken organisaties als Concertzaak en Moes samen met PHLOW x om artiesten en publieken aan te spreken die ze eerder nog niet bereikten of zelfs niet kenden.

Leerpunten

Neem de tijd om andere netwerken écht te betrekken bij je project. Vraag niet enkel om een oproep te verspreiden.

Als je geen jongeren of organisatoren uit een bepaald netwerk kan bereiken, dan is er misschien wel een aanspreekpunt of brugfiguur die hen kan bereiken of vertegenwoordigen.

Bekijk samen welk format voor iedereen toegankelijk en comfortabel is.

Evalueer of de locatie die je in gedachten hebt, voldoende laagdrempelig is. Zo bleek voor de gesprekken met muzikanten, dj's en producers Stelplaats in Leuven toegankelijker dan Transit M in Mechelen (onder andere door de minder centrale ligging).

Continuïteit

De doorstroom van jong artistiek talent naar het professionele kunstenveld vraagt veel energie en toewijding van verschillende partners. Continuïteit is dan niet alleen belangrijk voor de betrokken artiesten, maar ook voor alle organisaties die zich hiervoor inspannen.

Samenwerking tussen partners wordt dikwijls in officiële documenten vastgelegd, maar alles staat of valt toch met de drive van mensen en de persoonlijke contacten tussen de medewerkers van de partnerorganisaties. Wanneer mensen van job veranderen, nemen ze hun expertise en goesting met zich mee, en ontstaat er een gat in de organisatie en de samenwerking.

Dat is een van de voordelen van de inbedding van organisaties in een sterk netwerk dat gemotiveerd is om doelen te bereiken, zoals talentdoorstroom in de kunsten: het wegvallen van een medewerker in een van de organisaties kan tijdelijk in het netwerk worden opgevangen. Er zullen misschien wat plannen en projecten moeten worden aangepast, maar de continuïteit is gegarandeerd.

Ook voor jonge artiesten is continuïteit essentieel. Het kost hen dikwijls veel moeite om buiten hun comfortzone contact te leggen met iemand in een kunsthuis. Het is belangrijk dat die persoon het contact onderhoudt, of met zorg overdraagt aan iemand anders, zodat de jongere niet opnieuw moet beginnen.

In projecten van jongeren zelf is continuïteit eveneens een aandachtspunt. Zo had RADAR (toen nog H30) een tijdlang een opnamestudio: een faciliteit die heel erg door het jonge muzikaal talent werd gewaardeerd. Dat was echter een bottom-up project: het werd gerealiseerd door een externe initiatiefnemer, met steun van RADAR. Toen die persoon verderging met andere plannen, is de opnamestudio met hem verdwenen.

Continuïteit door inbedding

Stroom op de Vaart heeft zijn eigen problemen met continuïteit gehad. Na het eerste traject vertrok een aantal medewerkers bij mijnleuven, waardoor er bij deze organisatie minder ruimte was voor een boven-lokaal project. Dat werd opgevangen binnen het netwerk van de stedelijke diensten. Daardoor moesten de plannen worden aangepast, maar tegelijk had het als voordeel dat er een extra perspectief werd binnengebracht.

Continuïteit versterken

RADAR kreeg op basis van de ervaringen met Stroom op de Vaart een consulent beeldende kunsten erbij. Daardoor wordt de opgebouwde expertise in de werking verankerd en ontwikkeld. Deze nieuwe consulent breidt de samenwerking met partners verder uit, bijvoorbeeld voor een beeldende-kunstraject binnen de poot 'RADAR geeft een boost': ieder seizoen ondersteunt dat initiatief een aantal projecten van A tot Z, met residentie, financiële ondersteuning, begeleiding en een toonkans.

Continuïteit vraagt werk

Structureel overleg tussen verschillende partners blijkt dikwijls moeilijk gaande te houden. Er is nood aan een 'trekker'. Zo verloopt in Leuven het structureel overleg tussen de partners in beeldende kunst en in theater bijvoorbeeld vlot wanneer de stedelijke cultuurdienst het initiatief neemt, een vergaderlocatie zoekt, de agenda voorbereidt en het verslag maakt.